

แนวทางการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ สำหรับเด็กปฐมวัยในศตวรรษ
ที่ 21 เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย*
GUIDELINES FOR ORGANIZING LEARNING EXPERIENCES FOR EARLY
CHILDHOOD IN THE 21ST CENTURY TO PROMOTE DEMOCRATIC
CITIZENSHIP

ชนาธิป ศรีโท

Chanathip Sritho

รัชนิบูรณ์ เนตรภักดี

Radchaneeboon Neadpuckdee

คัมภีรภาพ คงสำรวย

Khamphiraphap Kongsumruay

แก่นเพชร แผงสีพล

Kaenpetch Phaengsipol

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

Mahamakut Buddhist University Isan Campus, Thailand

E-mail: maree4453@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและนำเสนอแนวทางการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ สำหรับเด็กปฐมวัยในศตวรรษที่ 21 เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ผลการศึกษาพบว่า การจัดประสบการณ์เป็นการจัดการศึกษาแก่เด็กปฐมวัยที่มีใช้มุ่งเน้นด้าน วิชาการหรือการเรียนรู้เนื้อหาวิชาการ แต่เป็นการส่งเสริมพัฒนาการทุกด้าน โดยให้เด็กได้ลงมือ ปฏิบัติ มีประสบการณ์ตรงกับสื่อ สิ่งแวดล้อม บุคคล ตามความสามารถของเด็ก เพื่อเป็น พื้นฐานการเรียนรู้ในระดับต่อไป โดยให้สอดคล้องกับการเรียนในศตวรรษที่ 21 ที่เน้นการคิด สร้างสรรค์ การคิดวิเคราะห์ การติดต่อสื่อสารที่ชัดเจน และความร่วมมือร่วมใจ ประอบกับสังคม ปัจจุบันต้องการคนที่คุณภาพตามหลักการความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ได้แก่ เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เคารพสิทธิ เสรีภาพ ตลอดจนกฎกติกาของสังคมที่เป็นธรรม และ รับผิดชอบตนเอง ผู้อื่น และสังคม หากไม่รูปแบบจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างคนให้มีคุณภาพตั้งแต่ เด็ก เมื่อเจริญวัยขึ้นจะเป็นปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาประเทศด้านต่าง ๆ ตรงกันข้ามหาก

* Received 4 June 2021; Revised 7 September 2021; Accepted 25 September 2021

มีการให้ความสำคัญต่อการจัดการศึกษาตั้งแต่เด็กจะเป็นส่วนหนึ่งในการผลิตทรัพยากรมนุษย์ให้สมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ สมดังพุทธภาษิตที่ว่า “วิชชาจรณสมปนโน โส เสฏโฐ เทวमानุเส” ผู้สมบูรณ์ด้วยความรู้และความประพฤติ เป็นผู้ประเสริฐในหมู่เทพและมนุษย์

คำสำคัญ: การจัดประสบการณ์เรียนรู้, เด็กปฐมวัย, ศตวรรษที่ 21, ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย

ABSTRACT

This article aims to study and present guidelines for organizing learning experiences for early childhood in the 21st century to promote democratic citizenship. The results showed that the experiential arrangement is education for children that does not focus on academics or learning academic content but to promote development in all aspects by allowing children to take action, have direct experience with media, environment, people according to the ability of the child as a basis for learning to the next level in accordance with learning in the 21st century that emphasizes creativity, analytical thinking, clear communication, and cooperation. In additions, the present society needs qualified people according to the principles of democratic citizenship, namely, respect for human dignity, respect for rights, freedoms, and rules and regulations of a society and responsible for oneself, others, and society. If there is no form of learning management to create quality people from childhood, as they grow older, they may be/create problems and obstacles in the development of the country in various fields. On the contrary, if there is an emphasis on the management of education from a young age, it will play a crucial part in the production of physically and mentally complete human resources, as the Buddha's proverb, "Wijjacharanasampanno So Setto Devamanuse-" who is perfect with knowledge and conduct, he is noble among gods and humans

Keywords: learning experiences, early childhood, 21st century, democratic citizenship

บทนำ

สังคมไทยจะมีความสุขและเกิดสันติสุขได้ คนไทยทุกคนต้องปฏิบัติตนเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย มีหลักประชาธิปไตยในการดำรงชีวิต ปฏิบัติตนตามกฎหมาย และดำรงตนเป็นประโยชน์ต่อสังคม ซึ่งการสร้างความเป็นพลเมืองไม่ใช่การทำให้ประชาชนรู้ถึง

สิทธิและหน้าที่ตนเองมี แต่สิ่งที่จะต้องทำให้ประชาชนได้เรียนรู้และเข้าใจอย่างถูกต้องสิ่งแรกคือ “พื้นฐานความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตย” โดยพื้นฐานความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตย มีหลักการ 3 ประการ คือ 1) เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่ทุกคนเกิดมามีคุณค่าเท่ากันมีอาจล่วงละเมิดได้ การมีอิสรภาพและความเสมอภาค การยอมรับในเกียรติภูมิของแต่ละบุคคล โดยไม่คำนึงถึงสถานภาพทางสังคม ยอมรับความแตกต่างของทุกคน 2) เคารพสิทธิ เสรีภาพ และกฎกติกาของสังคมที่เป็นธรรม โดยให้ความสำคัญต่อสิทธิ เสรีภาพ การมีกฎกติกาที่วางอยู่บนความยุติธรรมและชอบธรรม มีหลักนิติรัฐในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพมิให้ถูกละเมิด และ 3) รับผิดชอบต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคม โดยตระหนักถึงบทบาท หน้าที่ของความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตยที่มุ่งเน้นเนื้อหาที่มีคุณลักษณะสำคัญในหน้าที่และความรับผิดชอบของตนเองต่อสังคม การดำรงตนเป็นประโยชน์ต่อสังคมช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ใช้สติปัญญาในการแก้ไขปัญหาด้วยเหตุและผลทั้ง 3 หลักการที่กล่าวข้างต้นอย่างถูกต้องแล้วและสามารถนำไปปฏิบัติให้เกิดผลได้ก็ทำให้สังคมไทยพัฒนาเป็นสังคมประชาธิปไตยอย่างแท้จริงความเป็นพลเมืองคือหัวใจของประชาธิปไตย การส่งเสริมให้คนมีความเป็นพลเมือง (Citizenship) จะช่วยส่งเสริมโครงสร้างและจิตใจแบบประชาธิปไตย โดยปัจจัยที่หล่อหลอมให้ประชาชนมีความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตยนั้นอาจประกอบด้วยหลายปัจจัยแต่ที่ได้รับความสนใจและให้ความสำคัญในปัจจุบันก็คือวัฒนธรรมทางการเมืองที่นับได้ว่าเป็นปัจจัยสาเหตุสำคัญที่ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองซึ่งก็เป็นพื้นฐานสำคัญของความเป็นพลเมือง เพราะการสร้างความเป็นพลเมืองในสังคมไทยที่ส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตย ย่อมต้องสอดคล้องกับวัฒนธรรมของสังคมไทย ที่ขาดไม่ได้คือการจัดการศึกษาให้เหมาะสมกับพัฒนาการในแต่ละช่วงวัย (สำนักเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2556)

แนวคิดการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย

แนวคิดคอนสตรัคติวิส (Constructivist) ได้มุ่งเน้นการส่งเสริมให้เด็กปฐมวัยเป็นผู้ริเริ่มสร้างสรรค์ในการเรียนรู้ด้วยลักษณะสำคัญคือ 1) การส่งเสริมให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมทางกายภาพและสภาพแวดล้อมทางสังคม 2) การส่งเสริมให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์ภายในระหว่างวิธีการในการสร้างความรู้ความเข้าใจในปัจจุบันต่อเหตุการณ์หรือปรากฏการณ์และนำไปสู่ประสบการณ์ใหม่ โดยนำมาพัฒนาเป็นขั้นที่ 3 ร่วมสร้างเครือข่ายประสบการณ์ใหม่ (New experiences network organize together: N) และขั้นที่ 4 ร่วมลงมือปฏิบัติ (Take action together: T) ที่มุ่งเน้นให้เด็กปฐมวัยได้ร่วมกันริเริ่มมีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ การส่งเสริมให้ทำกิจกรรมต่าง ๆ ตามความสนใจการปรับเปลี่ยนบทบาทของครูจากการเป็นผู้สั่งสอนมาสู่การเป็นเพื่อนร่วมเรียนรู้ส่งเสริมให้เด็กได้เล่นได้ทดลองและเรียนรู้การใช้และให้เหตุผลมากกว่าการควบคุมสั่งการได้มีโอกาสร่วมมือกับเพื่อนบุคคลอื่น ๆ ในการเรียนรู้

แก้ปัญหาและช่วยให้เด็กได้เรียนรู้การใช้ชีวิตในสังคมท่ามกลางบุคคลต่าง ๆ อย่างมีความสุข (วคินี อิศรเสนา ณ อยุธยา, 2545)

แนวคิดของเพียเจต์ (Piaget) มุ่งเน้นให้เด็กนั้น เด็กได้มีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับโลกภายนอกหรือสิ่งแวดล้อมให้อยู่ในภาวะสมดุล ฝึกทำกิจกรรมตามลำพังและการรวมกลุ่ม เด็กจึงได้เรียนรู้จากกันและกัน ซึ่งการเรียนรู้ในลักษณะนี้น่าจะทำให้เกิดความเข้าใจกันได้ดีกว่าการเรียนรู้จากครู เด็กได้มีประสบการณ์ตรง มีอิสระทางความคิด การแสดงออกและการสนทนาระหว่างเด็กด้วยกันจะทำให้เด็กสามารถเข้าใจกันได้เร็วกว่าครูเป็นผู้อธิบายหรือเล่าให้ฟัง

แนวคิดของจอห์น ดิวอี้ (John Dewey) ให้ความสำคัญอย่างสูงในการฝึกให้เด็กได้คิดแก้ปัญหา การแสดงออกอย่างอิสระ และสามารถนำความรู้ที่ได้รับจากประสบการณ์นั้น ๆ มาใช้ในการแก้ปัญหาร่วมด้วย เนื่องจากเด็กปฐมวัยกำลังมีพัฒนาการอย่างรวดเร็วทั้งทางร่างกาย อารมณ์ จิตใจ และสติปัญญา เด็กจะเรียนรู้ได้ดีเมื่อมีการเรียนการสอน และประสบการณ์ที่จัดให้เด็กเป็นประสบการณ์ตรง เด็กลงมือปฏิบัติเอง การจัดประสบการณ์โดยยึดเด็กเป็นศูนย์กลางจึงสำคัญมาก

แนวคิดของอีริกสัน (Erikson) ได้มุ่งเน้นถึงการจัดสิ่งแวดล้อมที่ดีช่วยให้เด็กเกิดความมั่นใจในตนเอง มองโลกในแง่ดีและรู้จักไว้วางใจผู้อื่น ในช่วงวัยก่อนเรียน หรือวัยเล่น (อายุ 4-7 ปี) ซึ่งเป็นขั้นของความคิดริเริ่มและการตัดสินใจ หรือความรู้สึกผิด เชื่อว่าเด็กวัยนี้สามารถช่วยเหลือตนเองได้ดีและมีความสามารถในการทำสิ่งต่าง ๆ โดยผู้ใหญ่มีหน้าที่สนับสนุนให้เด็กได้พยายามแสดงความสามารถใหม่ ๆ ในด้านสังคมเด็กเรียนรู้ในการเข้าสังคมจากการเล่นกับเพื่อน มีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น และเลียนแบบผู้อื่นเช่นพ่อแม่ หรือบุคคลใกล้ชิด ซึ่งพ่อแม่และผู้ใหญ่ต้องเป็นต้นแบบที่ดีกับเด็ก เพื่อให้เด็กเรียนรู้ทักษะทางสังคม มีลักษณะนิสัยที่ดี รวมทั้งรู้สิ่งที่ถูกและผิด การปลูกฝังจริยธรรมโดยมีพ่อแม่ผู้ใหญ่เป็นต้นแบบที่ดี จะทำให้เด็กมีอุปนิสัยที่ดี ในด้านสติปัญญาเด็กวัยนี้อยากเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ รอบตัว มีความคิดริเริ่มทำสิ่งใหม่ ๆ และชอบถามในสิ่งที่ตนเองสงสัยใคร่รู้ ผู้ใหญ่ต้องให้โอกาสในการพูดกระทำสิ่งต่าง ๆ จะทำให้เด็กมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และจินตนาการ เด็กจะสนุกในการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ กล้าแสดงออก (วคินี อิศรเสนา ณ อยุธยา, 2545)

ดังนั้นผู้เขียนจึงได้สรุปแนวคิดการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยจากนักวิชาการดังกล่าวข้างต้นได้ว่า การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยเป็นการวางแผนทางการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมให้เด็กมีความคิดสร้างสรรค์ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม สติปัญญา ในทางที่ถูกต้องเหมาะสมกับวัย เรียนรู้และเข้าใจในการทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่น มีการแสดงออกอย่างอิสระรวมถึงเรียนรู้อย่างมีความสุข ครูผู้สอนต้องจัดสภาพแวดล้อมให้เด็กมีความมั่นใจในการเรียนรู้ตามช่วงวัย กระตุ้นให้เด็กมีจินตนาการที่สร้างสรรค์ ปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมและความประพฤติในทางที่ถูกต้องดีงาม การจัดประสบการณ์ตามกิจกรรม 6 หลักสำหรับเด็กปฐมวัยเพื่อส่งเสริมพัฒนาการของเด็กปฐมวัย

จากการศึกษาแนวคิดการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย ข้างต้นสรุปได้ว่า การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยต้องอาศัยแนวคิดการจัดประสบการณ์ที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ที่ดิดามในการเรียนรู้ตามธรรมชาติของเด็ก ส่งเสริมพัฒนาการและกระตุ้นให้เด็กทำกิจกรรมต่าง ๆ ตามวัยอย่างเข้าใจที่ถ่องแท้ สร้างความกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้ตามความสนใจ โดยจัดกิจกรรมที่เหมาะสมทั้งทางร่างกาย สังคม อารมณ์ จิตใจ และสติปัญญา ผู้สอนต้องฝึกให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้การใช้และให้เหตุผลมากกว่าการควบคุมสั่งการ ส่งเสริมการเรียนรู้แบบแก้ปัญหาและช่วยให้เด็กได้เรียนรู้การใช้ชีวิตในสังคมท่ามกลางบุคคลต่าง ๆ อย่างมีความสุข

กิจกรรม 6 หลัก สำหรับเด็กปฐมวัย

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดกิจกรรม 6 หลัก สำหรับเด็กปฐมวัยไว้ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

1. กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ

กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะเป็นกิจกรรมที่เด็กได้เคลื่อนไหวส่วนต่าง ๆ ของร่างกายอย่างอิสระตามจังหวะ โดยใช้เพลง เครื่องเคาะจังหวะ มาประกอบการเคลื่อนไหวในลักษณะและทิศทางต่าง ๆ เด็กได้แสดงออกอย่างสนุกสนาน ร่าเริง และมีความสุข กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะมุ่งจัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมการเคลื่อนไหวท่าทางอย่างสร้างสรรค์ตามจินตนาการการเป็นผู้นำผู้ตามที่ดี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินพัฒนาการด้านอารมณ์ จิตใจ ด้านสังคม และด้านสติปัญญา

2. กิจกรรมเสริมประสบการณ์

กิจกรรมเสริมประสบการณ์เป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นให้เด็กได้พัฒนาทักษะการเรียนรู้มีทักษะการฟังการพูด การอ่าน การสังเกต การคิดแก้ปัญหา และการใช้เหตุผล โดยการฝึกปฏิบัติร่วมกันและการทำงานเป็นกลุ่ม ทั้งกลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่ เพื่อให้เกิดความคิดรวบยอดเกี่ยวกับเรื่องที่ได้เรียนรู้ สำหรับการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์ในครั้งนี้ มุ่งประเมินพัฒนาการด้านอารมณ์ จิตใจ และด้านสติปัญญา

3. กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์

กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกิจกรรมที่จัดให้เด็กใช้มือ-ตาประสานสัมพันธ์กัน มีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น สนใจ มีความสุขและแสดงออกผ่านงานศิลปะ ดนตรี และการเคลื่อนไหว มีความเมตตากรุณามีน้ำใจ และช่วยเหลือแบ่งปัน มีความรับผิดชอบ ประหยัดและพอเพียง ดูแลรักษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น อ่าน เขียนภาพและสัญลักษณ์ได้และทำงานศิลปะตามจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์การจัดกิจกรรมครั้งนี้เป็นการจัดขึ้นสำหรับใช้ประเมินพัฒนาการด้านร่างกาย ด้านอารมณ์ จิตใจ ด้านสังคม และด้านสติปัญญา

4. กิจกรรมการเล่นตามมุม

กิจกรรมการเล่นตามมุมเป็นกิจกรรมที่จัดให้เด็กได้เล่นอิสระตามมุมเล่นหรือมุมประสบการณ์เด็กมีโอกาสเลือกเล่นตามความสนใจและความต้องการของตนเอง ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียนซึ่งเป็นประโยชน์ในการพัฒนาเด็กแบบองค์รวม การจัดกิจกรรมการเล่นตามมุมครั้งนี้ มุ่งเน้นการประเมินพัฒนาการด้านร่างกาย ด้านอารมณ์ จิตใจ ด้านสังคม และด้านสติปัญญา

5. กิจกรรมการเล่นกลางแจ้ง

กิจกรรมการเล่นกลางแจ้ง เป็นกิจกรรมที่มุ่งส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกาย เพื่อให้เด็กมีทักษะการเคลื่อนไหวพื้นฐาน เช่น การเดิน การวิ่ง การกระโดด การเคลื่อนไหวพร้อมอุปกรณ์การเล่นอิสระ และความสามารถในการควบคุมการเคลื่อนไหวของร่างกาย ซึ่งเป็นพื้นฐานของการเคลื่อนไหวที่สำคัญ สำหรับเด็กปฐมวัยในการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน การจัดกิจกรรมกลางแจ้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินพัฒนาการเด็ก โดยมุ่งเน้นประเมินพัฒนาการด้านร่างกายและด้านอารมณ์ จิตใจ

6. กิจกรรมเกมการศึกษา

กิจกรรมเกมการศึกษา เป็นกิจกรรมการเล่นที่ช่วยพัฒนาเด็กทุกด้านโดยเฉพาะด้านสติปัญญาซึ่งมีกฎ กติกาง่าย ๆ สามารถเล่นคนเดียวหรือเล่นเป็นกลุ่ม และสามารถตรวจสอบการเล่นได้ว่าถูกต้องหรือไม่โดยยึดหลักความเป็นเหตุเป็นผลมุ่งเน้นพัฒนาการด้านสติปัญญา

ตารางที่ 1 สรุปกิจกรรมการจัดประสบการณ์สำหรับนักเรียนระดับปฐมวัย

กิจกรรมที่	ชื่อกิจกรรม	จุดเน้น
1	เคลื่อนไหวและจังหวะ	พัฒนาการด้านร่างกาย ด้านอารมณ์ จิตใจ ด้านสังคม และด้านสติปัญญา
2	กิจกรรมเสรีประสบการณ์	พัฒนาการด้านอารมณ์ จิตใจ และด้านสติปัญญา
3	กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์	พัฒนาการด้านร่างกาย ด้านอารมณ์ จิตใจ ด้านสังคม และด้านสติปัญญา
4	กิจกรรมการเล่นตามมุม	พัฒนาการด้านร่างกาย ด้านอารมณ์ จิตใจ ด้านสังคม และด้านสติปัญญา
5	กิจกรรมการเล่นกลางแจ้ง	พัฒนาการด้านร่างกายและด้านอารมณ์ จิตใจ
6	เกมการศึกษา	พัฒนาการด้านสติปัญญา

ที่มา: สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2560 ทักษะในศตวรรษที่ 21 (21ST Century Skills)

ทักษะแห่งอนาคตใหม่ในศตวรรษที่ 21 (21ST Century Skills) เป็นทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตของประชาชนคนไทย ในฐานะการเป็นพลเมืองของโลกที่มีการดำรงชีวิต

ท่ามกลางโลกแห่งเทคโนโลยี โลกของเศรษฐกิจและการค้า โลกาภิวัตน์บนเครือข่าย ความสมดุลของสิ่งแวดล้อมและพลังงาน ความเป็นสังคมเมือง ความเป็นสังคมผู้สูงอายุ และความเป็นโลกส่วนตัวอยู่กับตัวเอง ซึ่งคนไทยยังติดกับดักและวังวนของการเป็นผู้ใช้ ผู้บริโภคและผู้ซื้อ ขาดการประมาณตนในการใช้ให้เหมาะสมพอเพียงต่อเนื่องจนตกเป็นทาสทางความคิด ไม่สามารถเป็นผู้ริเริ่มสร้างสรรค์พัฒนาผลิตภัณฑ์ต่างที่ใช้ในการดำรงชีวิตหรือด้านส่งเสริมเศรษฐกิจในประเทศหรือระดับภูมิภาค มหาภาค จะทำให้การพัฒนาคนมีปัญหาในศตวรรษที่ 21 เพราะบรรดาชาวโลกทั้งหลายต่างตื่นตัวด้านข้อมูลข่าวสาร มีการพัฒนาเทคโนโลยีที่รวดเร็ว คุณสมบัติหรือทักษะใหม่ ๆ ในศตวรรษนี้ต้องสามารถขึ้นนำตนเองในการพัฒนาการสร้างความก้าวหน้า และอาชีพ และตรวจสอบการเรียนรู้ของตนเองได้อย่างมีสติ และด้านศีลธรรมต้องให้ความเคารพซึ่งกันและกัน มีความสื่อสัตย์ละเป็นพลเมืองที่มีคุณค่า

การศึกษาในศตวรรษที่ 21 เป็นการศึกษาเพื่อสร้างความรู้ความสามารถและเปิดโอกาสให้ผู้เรียน มีโอกาสพัฒนาศักยภาพของตนตามความสนใจ โดยไม่มีข้อจำกัดด้านเวลาและสถานที่ การพัฒนาในช่วงปฐมวัยเป็นช่วงแรกของการเริ่มต้นการเรียนรู้ การเล่นจึงเป็นวิธีการเรียนรู้ของเด็ก ทำให้เด็กได้พาตัวเองไปรู้จักโลกที่แท้จริง และการเล่นยังเป็นการกระตุ้นทำให้เด็กได้ทำในสิ่งที่ตนเองพอใจ การเล่นในสิ่งที่เด็กพอใจมีความสนุกสนาน เป็นการสนองความกระตือรือร้นความใฝ่รู้ของเด็กโดยไม่ต้องมีใครสอน บทความนี้มุ่งนำเสนอวิธีการเล่นอย่างเหมาะสมที่จะส่งผลต่อการเรียนรู้ในเชิงบวกของเด็กให้ดีขึ้นในทุก ๆ ด้าน ทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา เพื่อเป็นการเตรียมประสบการณ์ให้เด็กได้เติบโตเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ และมีทักษะในการดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

มหาวิทยาลัย Oxford ได้เขียนบทความเกี่ยวกับ “ทักษะ” ของเด็กที่จะจำเป็นสำหรับศตวรรษที่ 21 ไว้ ซึ่งประกอบด้วย ทักษะสำคัญ 4 ประการ อันได้แก่

1. Creativity and Innovation (คิดสร้างสรรค์)

คิดนอกกรอบและต่อยอดเป็น มีกระบวนการคิดเปิดกว้าง เป็นตัวของตัวเองไม่ซ้ำใคร (Originality) สามารถมองหาโอกาสและประเมินความเป็นไปได้ ถ่ายทอดความคิดให้ผู้อื่นเข้าใจได้และยอมรับมุมมองผู้อื่นอย่างใจกว้าง สามารถต่อยอดไอเดียความคิดสร้างสรรค์ให้เกิดเป็นรูปธรรมขึ้น

2. Critical Thinking and Problem Solving (คิดวิเคราะห์)

คิดอย่างมีวิจารณ์ญาณและแก้ปัญหาเองได้ ช่างสังเกต มองเห็นปัญหา ตั้งคำถาม อธิบายเหตุและผลตามสถานการณ์และมุมมองที่หลากหลายได้ มองภาพรวมเพื่อไปสู่ผลลัพธ์ปลายทางจากระบบที่ซับซ้อนออก ประเมินและตัดสินใจจากการสังเกต ทารือหลากหลาย มุมมองหาข้อมูล หลักฐานข้อพิสูจน์ได้ ถอดบทเรียนความรู้ ข้อเสนอแนะหรือสิ่งที่ควรปรับปรุงจากประสบการณ์ แก้ไขปัญหาด้วยวิธีที่ต่างไปจากเดิมหรือรู้จักประยุกต์หนทางแก้ปัญหามาใช้กับเรื่องใหม่ได้

3. Communication (ติดต่อสื่อสาร)

สื่อสารได้ถูกต้องเหมาะสม มีทักษะการพูด เขียน และสื่อภาษากายได้ตรงตามวัตถุประสงค์ (เช่น เพื่อแจ้งข่าว สอน โน้มน้าว หรือปลุกกระตุ้น) รับข้อมูลและตีความหมายได้ถูกต้อง รวมถึงนำเสนอต่อผู้อื่นได้ชัดเจน ปรับใช้สื่อและเทคโนโลยีให้เหมาะกับจุดประสงค์ และสามารถประเมินประสิทธิภาพของแต่ละสื่อได้ สื่อสารได้ในทุกบริบทที่แตกต่างหลากหลาย (รวมถึง ใช้ภาษาได้มากกว่า 1 ภาษา)

4. Collaboration (ร่วมมือร่วมใจ)

การทำงานร่วมกับผู้อื่น ทำงานเป็นทีม ยืดหยุ่น ปรับตัวให้ทำงานในสถานการณ์หรือทีมที่แตกต่างกันได้ เพื่อเป้าหมายเดียวกัน ยอมรับความสามารถและความแตกต่างของปัจเจกบุคคลควบคู่ไปกับการมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม จะเห็นได้ว่า การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เรื่องของทักษะการคิด การทำงานเป็นทีม การใช้ภาษา และการใช้เทคโนโลยี คือสิ่งที่สำคัญอย่างมาก เราจึงจำเป็นต้องส่งเสริมการศึกษาให้สอดคล้องกับทักษะดังกล่าวเพื่อให้เด็กเติบโตได้อย่างเหมาะสมในสังคมยุคใหม่ที่กำลังจะมาถึงในระยะเวลาอันใกล้ (ปิยนันท์ พูลโสภา, 2560)

ตารางที่ 2 สรุปการเรียนรู้และทักษะในศตวรรษที่ 21

ที่	ทักษะที่จำเป็น	เป้าหมาย
1	การคิดสร้างสรรค์	เพื่อกระตุ้นให้คิดอย่างเป็นกระบวนการ มีความเป็นไปได้ ถ่ายทอดให้ผู้อื่นเข้าใจ สร้างสรรค์ผลงานด้วยตัวเอง เปิดใจกว้างรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่าง พัฒนาไอเดียใหม่ ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2	การคิดวิเคราะห์	เพื่อฝึกให้เป็นผู้มีเหตุผล รู้จักใช้แต่ละสถานการณ์ให้เป็นประโยชน์ มองปัญหาให้ถึงแก่นแท้ รู้จักหาสาเหตุต่าง ๆ ของปัญหา แล้วนำมาประมวลหาทางออกที่เป็นไปได้ดีกว่าเดิมไม่ทอดธุระ
3	การติดต่อสื่อสาร	เพื่อให้มีทักษะการพูด เขียน และสื่อภาษากายได้ตรงตามวัตถุประสงค์ มีเป้าหมายที่ชัดเจนในการสื่อสาร รู้จักใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ที่เหมาะสมในการนำเสนอหรือการแสดงออกตามโอกาสต่าง ๆ
4	ความร่วมมือร่วมใจ	เพื่อบ่มเพาะการทำงานและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ท่ามกลางความแตกต่างระหว่างปัจเจกบุคคล

ที่มา: <https://kukr.lib.ku.ac.th/journal>

แนวคิดความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย

การปกครองในระบอบประชาธิปไตย เป็นการปกครองที่ประชาชนทุกคนมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศ การปกครองในระบอบประชาธิปไตยจะประสบความสำเร็จได้นั้น จะต้องสร้างความเป็นพลเมืองให้ประชาชนสามารถปกครองตนเองได้ ดังนั้น ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยจึงมีคุณลักษณะที่สำคัญ คือ เป็นบุคคลที่สามารถแสดงบทบาทหน้าที่

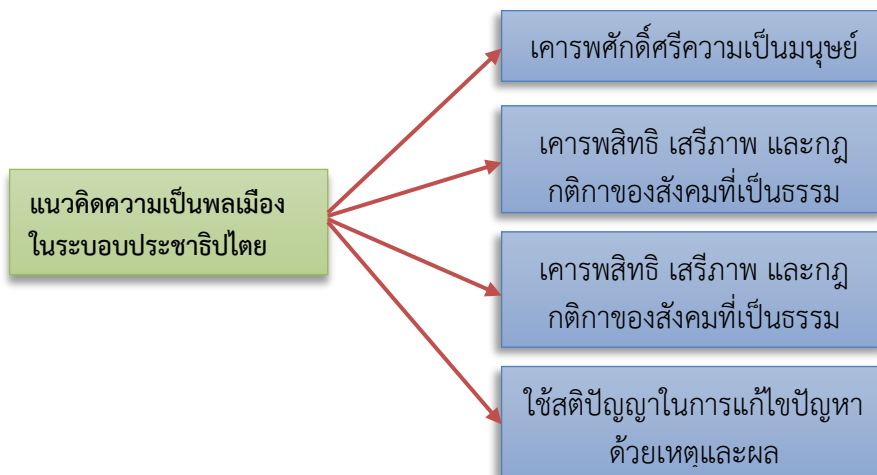
และความรับผิดชอบของตนเองต่อสังคม อีกทั้งดำรงตนเป็นประโยชน์ต่อสังคม ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน อันจะก่อให้เกิดการพัฒนาสังคมและประเทศชาติ ให้เป็นสังคมประชาธิปไตย ซึ่งการสร้างพลเมืองให้มีความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยนั้น มีหลักพื้นฐานอยู่ 3 ประการดังนี้

1. เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่ทุกคนเกิดมามีคุณค่าเท่ากันมีอาจล่วงละเมิดได้ การมีอิสรภาพ และความเสมอภาค การยอมรับในเกียรติภูมิของแต่ละบุคคล โดยไม่คำนึงถึงสถานภาพทางสังคม ยอมรับความแตกต่างของทุกคน

2. เคารพสิทธิ เสรีภาพ และกฎกติกาของสังคมที่เป็นธรรม โดยให้ความสำคัญต่อสิทธิ เสรีภาพ การมีกฎกติกาที่วางอยู่บนความยุติธรรมและชอบธรรม มีหลักนิติรัฐในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพมิให้ถูกละเมิด

3. รับผิดชอบต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคม โดยตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ของความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยที่มุ่งเน้นเนื้อหาที่มีคุณลักษณะสำคัญในหน้าที่และความรับผิดชอบของตนเอง ต่อสังคม การดำรงตนเป็นประโยชน์ต่อสังคมช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ใช้สติปัญญาในการแก้ไขปัญหาด้วยเหตุและผล ดังนั้น หากประชาชนได้เข้าใจในหลักพื้นฐานความเป็นพลเมือง ทั้งสาม หลักการที่กล่าวข้างต้นอย่างถูกต้องแล้ว และสามารถนำไปปฏิบัติให้เกิดผลได้ก็จะทำให้สังคมไทยพัฒนาเป็นสังคมประชาธิปไตยอย่างแท้จริง

สรุปได้ว่า แนวคิดความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยจึงเป็นลักษณะมุ่งให้ประชาชนในสังคมมีบทบาท หน้าที่ในการประพจน์ตนให้เป็นคุณประโยชน์ต่อส่วนรวม ตระหนักในคุณค่าความเป็นมนุษย์ที่ดี มีความเสียสละและรับผิดชอบต่อสาธารณะอย่างสูง รักความเป็นธรรม มีความปรารถนาดีต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน

ภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย
ที่มา: ปริญญา เทวนฤมิตรกุล

ลักษณะ 6 ประการของความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย

1. รับผิดชอบตนเองและพึ่งตนเองได้ ระบอบประชาธิปไตยคือ ระบอบการปกครองที่ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจสูงสุดในประเทศ ประชาชนในประเทศจึงมีฐานะเป็นเจ้าของประเทศเมื่อประชาชนเป็นเจ้าของประเทศ ประชาชนจึงเป็นเจ้าของชีวิตและมีสิทธิเสรีภาพในประเทศของตนเอง ทานองเดียวกับเจ้าของบ้านมีสิทธิเสรีภาพในบ้านของตน ระบอบประชาธิปไตยจึงทำให้เกิดหลักสิทธิเสรีภาพ และทำให้ประชาชนมีอิสรภาพคือเป็นเจ้าของตนเอง “พลเมือง” ในระบอบประชาธิปไตยจึงเป็นไท คือเป็นอิสระชน ที่พึ่งตนเองและสามารถรับผิดชอบได้ และไม่ยอมตกอยู่ภายใต้อิทธิพลอำนาจหรือภายใต้ระบบอุปถัมภ์ของผู้ใด เด็กจะเป็นผู้ใหญ่และเป็นพลเมืองหรือสมาชิกคนหนึ่งของสังคมได้อย่างแท้จริง เมื่อสามารถรับผิดชอบตนเองได้

2. เคารพหลักความเสมอภาค ประชาธิปไตยคือระบอบการปกครองที่อำนาจสูงสุดในประเทศเป็นของประชาชน ดังนั้น ในระบอบประชาธิปไตยไม่ว่าประชาชนจะแตกต่างหรือสูงต่ำกันอย่างไร ไม่ว่าจะร่ำรวยหรือยากจน จะจบดอกเตอร์หรือจบ ป.4 จะมีอาชีพอะไร จะเป็นเจ้านายหรือเป็นลูกน้อง ทุกคนล้วนแต่เท่าเทียมกันในฐานะที่เป็นเจ้าของประเทศ พลเมืองจึงต้องเคารพหลักความเสมอภาค และจะต้องเห็นคนเท่าเทียมกัน คือเห็นคนในแนวนราบ (horizontal) เห็นตนเท่าเทียมกับคนอื่นและเห็นคนอื่นเท่าเทียมกับตน ไม่ว่าจะยากดีมีจน ทุกคนล้วนมีศักดิ์ศรีของความเป็นเจ้าของประเทศอย่างเสมอกัน

3. เคารพความแตกต่าง เมื่อประชาชนเป็นเจ้าของประเทศ ประชาชนจึงมีเสรีภาพในประเทศของตนเอง ระบอบประชาธิปไตยจึงให้เสรีภาพ และยอมรับความหลากหลายของประชาชน ประชาชนจึงแตกต่างกันได้ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการเลือกอาชีพ วิถีชีวิต ความเชื่อทางศาสนา หรือความคิดเห็นทางการเมือง ดังนั้น เพื่อมิให้ความแตกต่าง นำมาซึ่งความแตกแยกในสังคม พลเมืองในระบอบประชาธิปไตยจึงต้องยอมรับและเคารพความแตกต่างของกันและกัน เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกันได้ถึงแม้จะแตกต่างกัน และจะต้องไม่มีการใช้ความรุนแรงต่อผู้ที่เห็นแตกต่างไปจากตนเอง ถึงแม้จะไม่เห็นด้วยแต่จะต้องยอมรับว่าคนอื่นมีสิทธิที่จะแตกต่างหรือมีความคิดเห็นที่แตกต่างไปจากเราได้และต้องยอมรับโดยไม่จำเป็นต้องเข้าใจว่าทำไมเขาถึงเชื่อหรือเห็นแตกต่างไปจากเรา พลเมืองจึงคุยเรื่องการเมืองกันในบ้านได้ถึงแม้จะเลือกพรรคการเมืองคนละพรรค หรือมีความคิดเห็นทางการเมืองคนละข้างกัน

4. เคารพสิทธิผู้อื่น ในระบอบประชาธิปไตยทุกคนเป็นเจ้าของประเทศทุกคนมีสิทธิเสรีภาพ แต่ถ้าทุกคนใช้สิทธิโดยคำนึงถึงแต่ประโยชน์ของตนเอง หรือเอาแต่ความคิดของตนเองเป็นที่ตั้ง โดยไม่คำนึงถึงสิทธิผู้อื่น หรือไม่สนใจว่าจะเกิดความเดือดร้อนแก่ผู้ใด ย่อมจะทำให้เกิดการใช้สิทธิที่กระทบกระทั่งกันจนไม่อาจจะอยู่ร่วมกันอย่างผาสุกต่อไปได้ ประชาธิปไตยก็จะกลายเป็นอนาธิปไตย เพราะทุกคนเอาแต่สิทธิของตนเองเป็นใหญ่ สุดท้ายประเทศชาติย่อมไปไม่รอด สิทธิในระบอบประชาธิปไตยจึงจำเป็นต้องมีขอบเขต คือมีสิทธิและ

ใช้สิทธิได้เท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิผู้อื่น พลเมืองในระบอบประชาธิปไตยจึงต้องเคารพสิทธิผู้อื่นและจะต้องไม่ใช้สิทธิเสรีภาพของตนไปละเมิดสิทธิของผู้อื่น

5. เคารพกติกา ประชาธิปไตยต้องใช้กติกาหรือกฎหมายในการปกครองไม่ใช่อำเภอใจหรือใช้กำลัง โดยทุกคนต้องเสมอภาคกันภายใต้กติกานั้น แต่ถึงแม้จะมีกฎหมาย หรือมีกติกา แต่หากว่าประชาชนไม่เคารพ หรือไม่ปฏิบัติตาม กติกาหาประโยชน์อันใดไม่ ระบอบประชาธิปไตยจึงจะประสบความสำเร็จได้ต่อเมื่อมี พลเมืองที่เคารพกติกา และยอมรับผลของการละเมิดกติกา พลเมืองจึงต้องเคารพกติกาถ้ามีปัญหาหรือมีความขัดแย้งเกิดขึ้นก็ต้องใช้วิถีทางประชาธิปไตยและใช้กติกาในการแก้ไขไม่เล่นนอกกติกา และไม่ใช้กำลังหรือความรุนแรง

6. รับผิดชอบต่อสังคมและส่วนรวม ประชาธิปไตยมิใช่ระบอบการปกครองตามอำเภอใจ โดยไม่คำนึงถึงส่วนรวม ดังนั้น นอกจากจะต้องเคารพสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น และรับผิดชอบต่อผู้อื่นแล้ว พลเมืองในระบอบประชาธิปไตยยังจะต้องใช้สิทธิเสรีภาพของตนโดยรับผิดชอบต่อสังคมด้วย โดยเหตุที่สังคมหรือประเทศชาติมิได้ดีขึ้นหรือแย่ลงโดยตัวเอง หากสังคมจะดีขึ้นได้ก็ด้วยการกระทำของคนในสังคมและที่สังคมแย่ลงไปก็เป็นเพราะการกระทำของคนในสังคม พลเมืองจึงต้องตระหนักว่าตนเองเป็นสมาชิกคนหนึ่งของสังคม และรับผิดชอบต่อการกระทำของตน (ปริญญ์ เทวนฤมิตรกุล, 2555)

ภาพที่ 2 แสดงลักษณะ 6 ประการความเป็นพลเมือง ที่มา: ปริญญ์ เทวนฤมิตรกุล

สรุป

แนวทางการจัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยในศตวรรษที่ 21 เพื่อส่งเสริมแนวทางการจัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยในการปลูกฝังความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย 4 ด้านสำหรับเด็กปฐมวัย ดังนี้

1. จัดประสบการณ์ให้เหมาะสมสอดคล้องกับจิตวิทยาพัฒนาการและการทำงานของสมอง ที่เหมาะสมกับอายุ วุฒิภาวะและระดับพัฒนาการ เพื่อให้เด็กทุกคนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ โดยกิจกรรมสร้างเสริมให้เด็กมีวินัยและความรับผิดชอบตามคุณลักษณะของพลเมือง 6 ด้าน ตามแนวคิดความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย โดยครูเป็นผู้คิดค้นกิจกรรมที่เหมาะสมกับช่วงอายุเด็ก

2. จัดประสบการณ์ให้เหมาะสมสอดคล้องกับแบบการเรียนรู้ของเด็ก ให้เด็กได้ลงมือกระทำ เรียนรู้ผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้า ได้เคลื่อนไหว สำรวจ เล่น สังเกต สืบค้น ทดลอง และคิดแก้ปัญหาด้วยตนเอง โดยกิจกรรมสร้างเสริมให้เด็กเคารพกติกาและความแตกต่างระหว่างบุคคลตามคุณลักษณะของพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตย โดยครูเป็นผู้คิดค้นกิจกรรมที่เหมาะสมกับช่วงอายุเด็ก

3. จัดประสบการณ์ให้เด็กได้คิดริเริ่ม วางแผน ตัดสินใจ ลงมือกระทำ และนำเสนอความคิดโดยผู้สอนหรือผู้จัดประสบการณ์เป็นผู้สนับสนุนอำนวยความสะดวกและเรียนรู้ร่วมกับเด็ก โดยกิจกรรมสร้างเสริมให้เด็กเคารพสิทธิผู้อื่นและความรับผิดชอบต่อส่วนรวม ตามคุณลักษณะของพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตย โดยครูเป็นผู้คิดค้นกิจกรรมที่เหมาะสมกับช่วงอายุเด็ก

4. จัดประสบการณ์ให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ไม่ว่าจะเป็นเด็กหรือผู้ใหญ่ ภายใต้สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ในบรรยากาศที่อบอุ่น มีความสุข และเรียนรู้การทำกิจกรรมแบบร่วมมือในลักษณะต่าง ๆ กัน โดยเน้นกิจกรรมสร้างเสริมให้เด็กเคารพหลักความเสมอภาคตามคุณลักษณะของพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตย โดยครูเป็นผู้คิดค้นกิจกรรมที่เหมาะสมกับช่วงอายุเด็ก

5. จัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมลักษณะนิสัยที่ดีและทักษะการใช้ชีวิตประจำวันตามแนวทางหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตลอดจนสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม และการมีวินัยให้เป็นส่วนหนึ่งของการจัดประสบการณ์การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง โดยเน้นกิจกรรมสร้างเสริมให้เด็กมีความรับผิดชอบต่อตนเองและพึ่งตนเองและรู้จักความรับผิดชอบต่อส่วนรวมตามคุณลักษณะของพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตย โดยครูเป็นผู้คิดค้นกิจกรรมที่เหมาะสมกับช่วงอายุเด็ก

6. จัดประสบการณ์โดยให้พ่อแม่ ครอบครัว และชุมชนมีส่วนร่วม ทั้งการวางแผน การสนับสนุน สื่อ แหล่งเรียนรู้ การเข้าร่วมกิจกรรมและการประเมินพัฒนาการ โดยนำคุณลักษณะของพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตย 6 ประการมาประยุกต์ใช้ เพื่อสร้างแรงกระตุ้นจากสังคมรอบด้านให้เห็นความสำคัญในการจัดการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยในยุคศตวรรษที่ 21

ผู้บริหารสถานศึกษาหรือครูควรมีการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กเป็นรายบุคคล นำมาไตร่ตรองและใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเด็กและการวิจัยในชั้นเรียนอย่างเป็นระบบ ช่วยต่อการนำไปประยุกต์ใช้ในการต่อยอดการเรียนรู้และแก้ปัญหาในการจัดการเรียนการสอน โดยใช้ระบบเทคโนโลยีสมัยใหม่ช่วยในการบริหารจัดการข้อมูลและมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลกับสถานศึกษาต้นแบบหรือหน่วยที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง

สรุปได้ว่า การจัดประสบการณ์เป็นการจัดการศึกษาแก่เด็กปฐมวัยที่มีใช้มุ่งเน้นด้านวิชาการหรือการเรียนรู้เนื้อหาวิชาการ แต่เป็นการส่งเสริมพัฒนาการทุกด้าน โดยให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติ มีประสบการณ์ตรงกับสื่อ สิ่งแวดล้อม บุคคล ตามความสามารถของเด็ก เพื่อเป็นพื้นฐานการเรียนรู้ในระดับต่อไป โดยให้สอดคล้องกับการเรียนในศตวรรษที่ 21 ที่ เน้นการคิดสร้างสรรค์ การคิดวิเคราะห์ การติดต่อสื่อสารที่ชัดเจน และความร่วมมือร่วมใจ ประกอบกับสังคมปัจจุบันต้องการคนที่คุณภาพตามหลักการความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ได้แก่ เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เคารพสิทธิ เสรีภาพ ตลอดจนกฎกติกาของสังคมที่เป็นธรรม และรับผิดชอบตนเอง ผู้อื่น และสังคม หากไม่จัดการเรียนรู้เพื่อสร้างคนให้มีคุณภาพตั้งแต่เด็ก เมื่อเจริญวัยขึ้นจะเป็นปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาประเทศด้านต่างๆ ตรงกันข้ามหากมีการให้ความสำคัญต่อการจัดการศึกษาตั้งแต่เด็กตามนัยที่ได้เสนอแล้วนั้น จะเป็นส่วนหนึ่งในการผลิตทรัพยากรมนุษย์ให้สมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ สมดังพุทธภาษิตที่ว่า “วิชาจรณสมปนโน โส เสฏโฐ เทวมานุเส” ผู้สมบูรณ์ด้วยความรู้และความประพฤติ เป็นผู้ประเสริฐในหมู่เทพและมนุษย์

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *คู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560*. กรุงเทพมหานคร: สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.
- ปริญญ์ เทวนฤมิตรกุล. (2555). *การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง*. กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์ จำกัด.
- ปียนันท์ พูลโสภา. (2560). *แนวคิดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21: การพัฒนาการเล่น เพื่อการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยในศตวรรษที่ 21*. เรียกใช้เมื่อ 24 เมษายน 2564 จาก https://kukr.lib.ku.ac.th/journal/KERJ/search_detail/download_digital_file/371759/103412
- วศินี อิศรเสนา ณ อยุธยา. (2545). *การศึกษาความคิดสร้างสรรค์ที่ได้รับจากการจัดประสบการณ์ วางแผน ปฏิบัติ ทบทวน ตามแนวการสอนแบบไฮ/ลโคป ของนักเรียนชั้นเด็กเล็ก โรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายประถม)*.

เรียกใช้เมื่อ 24 เมษายน 2564 จาก <https://dric.nrct.go.th/index.php?/Search/SearchDetail/126598>
สำนักเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2556). *พื้นฐานความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย*.
เรียกใช้เมื่อ 24 เมษายน 2564 จาก https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/parliament_parcy/ewt_dl_link.php?nid=23052